

OPEN ACCESS

Politický jazyk ako funkčný mechanizmus vytvárania metafor

Roman Sehnal (Bratislava)

POLITICAL DISCOURSE AS A FUNCTIONAL MECHANISM FOR THE CREATION OF METAPHORS

Our paper is focused on reflecting and describing some aspects of political discourse in the Italian political community. Its aim is to identify, analyse and interpret examples of political metaphorical expressions introduced by Italian politicians that have become emblematic and have entered common Italian discourse. With regard to a terminological vacuum we also attempt to show the ongoing word-borrowing process across various language areas that contributes to the development of terminology in political discourse.

KEYWORDS

political discourse, political metaphor, euphemism, semantic transfer, political correctness

KLÚČOVÉ SLOVÁ

politický diškurz, politická metafora, eufemizmus, významový transfer, politická korektnosť

1. ÚVOD

Jedným z hlavných cieľov analýzy politického diškurzu je zistiť, ako sa dá jazykovými prostriedkami manipulovať na špecifické politické účely. Úvodom treba jasne a zreteľne definovať pojem politický diškurz, pretože náhľady na túto otázku sú extrémne široké, až také, že podľa niektorých akýkoľvek diškurz možno považovať za politický. Podľa niektorých odborníkov (pozri Wilson, 2001; Van Dijk, 2005; Shapiro, 1981; Chilton — Schaffer, 1997) politickým diškurzom môže byť akákoľvek komunikácia, v ktorej kľúčovými sú pojmy ako napríklad *moc*, *konflikt*, *kontrola*, *dominancia*, čiže termíny, ktorých referentom nemusí byť nevyhnutne len oblasť politickej pôsobnosti, ale akýkoľvek prejav sociálnej hegemonie. Doterajšie výskumy ukazujú, že do jazykového výskumu sú zahrnuté všetky jazykové úrovne, od lexiky až po pragmatiku. Taktiež analytické prístupy varírujú v hraniciach od deskriptívnej stratégie až po kritickú perspektívu politického diškurzu (pozri Van Dijk, 2005) a nie je jednoduché nájsť primeranú rovnováhu medzi dvomi uhlami pohľadu. Zároveň však podotýkame, že nie je možné vymedziť ostré hranice medzi jazykovou a politickou analýzou textu, pretože jazykovedný prístup už samotnou povahou odráža politicko-sociálny podkontext, ktorého nositeľom sú slovné výrazy.

Najviac zmapovaná je, prirodzene, lexikálna úroveň jazyka. A ak je jedným z hlavných cieľov analýzy politického diškurzu skúmať, ako sa výberom jazykových prostriedkov dospieva k dosiahnutiu špecifických politických cieľov, oblasť metafor je pre jazykovedný výskum viac než významná. V našom príspevku sa primárne za-

meriavame na politický jazyk ako funkčný mechanizmus generovania pôsobivých metafor, zároveň však aj na prepožičiavanie terminologických pojmov a ich transfer do politického terminologického aparátu, čím sa vyplňuje vákuum v oblasti exaktnej politickej terminológie. Podrobíme deskriptívnej analýze vybrané jazykové aspekty politického diškurzu talianskeho geopolitického systému, nepretendujúc pritom na pozíciu politických aktérov či komentátorov.

Ilustratívnym prierezom chceme potvrdiť aj konštatovanie, že metafora v talianskom politickom diškurze sa v každom vývinovom období prezentovala nevšednou originalitou. Povedané slovami Beccariu (2008, s. 120) *„Il linguaggio della politica mostra un peculiare entusiasmo neologico. [„Jazyk politiky vykazuje zvláštny neologický entuziazmus“].* Neskoršie ukotvenie mnohých metafor v politickom terminologickom jazyku je potvrdením skutočnosti, že spočiatku originálne a završenie možno i bizarné pôsobiace obrazné neologizmy sa prirodzenou evolúciou posunuli z periférie jazyka do jeho jadra a dnes vyplňajú medzeru, ktorá sa pociťuje v terminologickej oblasti reči politikov.

Databázou, z ktorej sme čerpali príklady, sú bežne dostupné časopisy a noviny, tlačene aj elektronické, ktoré uvádzame v zozname literatúry.

2. POLITICKÝ JAZYK AKO MECHANIZMUS VYTVÁRANIA PÔSOBIVÝCH METAFOR ALEBO HĽADANIE METAFORICKEJ EKVIVALENCIE

Politika a jej komunikačný nástroj, jazyk, sú dve navzájom prepojené nádoby, ktoré určujú kvalitatívnu úroveň politickej komunikácie. Špecifickosť politického jazyka-mozaiky je postavená na tom, že čo do nomenklatúry, sa síce sýti terminológiou všetkých odborného-sektorových jazykov, zaodievajú ju však do metafory presunom do nedomovského, „netechnického“ kontextu politickej reči, zbavujúc ju tým „technicality“, t. j. rigorózneho odborného-náučného presnosti. To nás oprávňuje konštatovať, že politický jazyk je funkčným mechanizmom na vytváranie pôsobivých metafor. *„(...) metaphors far exceed the ornamental function. They can be powerful rhetorical tools. (Scheithauer, 2007, s. 78) [Metafory ďaleko presahujú ozdobnú funkciu. Môžu to byť silné rétorické nástroje].*

V politike sa oddávna používali obrazné vyjadrenia na pomenovanie a presadzovanie tvrdých opatrení asertívnym spôsobom. Rizikom je, že metaforické obrazy môžu mať silný zavádzajúci potenciál: *„Metafory majú za úlohu pomôcť pochopiť to, čo je samotným expertom nepochopiteľné. Politike slúžia ale predovšetkým na vytvorenie súhlasu v prípadoch, kde sa predpokladá odmietnutie.“ (Lišková, 2016, s. 197)*

V podobnom duchu sa vyjadruje Wilson (2001, s. 400): *„Politicians seem to want to hide the negative within particular formulations such that the population may not see the truth or the horror before them.“ [„Zdá sa, že politici chcú zakryť negatívne do zvláštnych formulácií, aby ľudia nemohli vidieť pravdu alebo hrôzu, ktorú majú pred sebou“].*

Pri skúmaní podstaty politického diškurzu nachádzame mnoho odkazov na Orwella a jeho názory na funkciu politického jazyka, uverejnené v klasickom článku *Politics and the English language* (1969). Autor v ňom obracia pozornosť na politický potenciál jazyka a spôsob, ako sa dá jazyk zneužiť na manipulovanie s verejnou mien-

OPEN ACCESS

kou. Na potvrdenie výroku „*political speech and writing are largely the defence of indefensible* [„politické prejavy, ústne aj písomné, sú prevažne obhajobou neobhájiteľného“] (Orwell, 1969; Wilson, 2001, s. 400) operuje so zavádzajúcim významom eufemizmov *pacification* a *rectification of frontiers* (korekcia hraníc), ktoré slúžia na pomenovanie bombardovania bezbranných dedín či presun tisícov domorodcov z ich domovov.

Škola kognitívnej metafory, ktorú George Lakoff a Mark Johnson uviedli do života publikáciou *Metaphors We Live By* (1980), pozerá na metaforu nielen ako na rétorickú figúru, ale predovšetkým ako na produkt jazyka, myslenia a kultúry. Pod pojmom jazyk sa pritom rozumie prostriedok organizovania, spracovania a sprostredkovania informácií z kognitívneho hľadiska. Metafora v jej ponímaní nevystupuje ako primárny jav, pretože celé naše myslenie je obrazné, podmienené kultúrnymi konotáciami a individuálnymi asociáciami: „*Metaphorical thought, in the form of cross-domain mappings is primary; metaphorical language is secondary*” (Lakoff and Johnson, 1980, s. 123). [„Metaforická myšlienka v zmysle vzájomného mapovania medzi doménami je primárna, metaforický jazyk sekundárny“]. Na margo distribúcie metafory v jazyku tvrdia: „*Metaphors play a central role in the construction of social and political reality.*” [„(...) metafory zohrávajú ústrednú úlohu pri vytváraní sociálnej a politickej reality“]. (Lakoff a Johnson, 1980, s. 159)

Z Lakoffovej a Johnsonovej teórie kognitívnej metafory vzišlo mnoho výskumov, ktoré detailne skúmajú interakciu zdrojovej oblasti metafory a jej cieľového rámca (*domain source* a *target frame*) v konkrétnych politických situáciách.¹

V nasledujúcich kapitolách na báze lexikálneho korpusu politických termínov používaných v súčasnom politickom jazyku predstavíme taliansku politickú metaforu a zatriedime ju podľa zdrojovej kognitívnej oblasti a projekcie do cieľovej jazykovej oblasti. Tam, kde sa dopátrame, poskytneme jej etymologický náhľad, čím nevyhnutne načrieme aj do politicko-sociálneho podkontextu, ktorého nositeľom sú metaforizované výrazy.

3. PARADIGMA NADRADENOSTI A PARADIGMA IDENTIFIKÁCIE V TALIANSKOM POLITICKOM DIŠKURZE

Transformácia pôvodne technického výrazu na politickú metaforu sa môže odvíjať zhora nadol (t. j. od politika smerom k občanovi), alebo aj opačným smerom (t. j. od občana k politikovi). V evolúcii politického diškurzu sa v Taliansku vyčleňujú dve vývinové etapy, pre ktoré sa ujal neoficiálny názov Prvá republika (do roku 1989) a Druhá republika (po roku 1989). Politický jazyk prvého obdobia sa vyznačoval markantným rozdielom medzi vyumelkovanou rétorikou politikov a spôsobom vyjadro-

1 Pozri Chilton (2004) a jeho výskum metaforických výrazov, ktoré americkí politickí aktéri používali pri zdôvodnení vojenskej intervencie v bývalej Juhoslávii roku 1999; pozri aj práce Musolffa (2004) a Scheithauera (2007), ktorí metaforu v politike skúmajú z hľadiska analógie so zdrojovými областami, akými sú ľudské telo, zdravie, choroba, rodina či dom, ale aj z hľadiska rôznych interpretácií metaforických výrazov v závislosti od ideologického pohľadu na vec.

vania bežného občana, preto sa hovorí o paradigme nadradenosti (*paradigma della superiorità*). Politické prejavy boli pre bežného občana nezrozumiteľné, preto tento typ rétoriky dostal pejoratívne pomenovanie *politichese*².

Opačná sféra pôsobenia politického jazyka — zdola nahor — má adresáta v bežnom občanovi. Politik sa mu prihovára všednými, zrozumiteľnými slovami, ktoré si zároveň „špecializuje“ na vlastnú politickú potrebu. Týmto sa napĺňa postulát Gabrielliho a Pivettiho (1996, s. 764), ktorí s daným postupom spájajú nasledujúce vyjadrenia: „*La lingua della politica in particolare dovrebbe essere la lingua dell'azione per eccellenza, dato che noi c'immaginiamo che in politica continuo i fatti. Dovrebbe essere una lingua diretta, immediata, facile da capire: tale da stabilire un dialogo con il popolo, che solo può fornire legittimità a un potere.*” [„Jazyk politiky by mal byť predovšetkým jazykom činu *par excellence*, pretože podľa našich predstáv v politike majú váhu fakty. Mal by to byť jazyk priamy, bezprostredný, ľahký na pochopenie: taký, aby nastolil dialóg s ľuďmi, ktorí ako jediní môžu dať legitimitu nejakej moci“].

Politická komunikácia v posledných dvadsiatich rokoch zaznamenala odklon od nezrozumiteľného štýlu (*politichese*). Jazyková priepasť medzi vyumelkovanými politickými prejavmi a jazykom bežného používateľa sa zmenšila. Podľa Gualda ide o „*un'epoca passaggio dal paradigma della superiorità al paradigma del rispecchiamento*“ [epochálny prechod od paradigmy nadradenosti k paradigme identifikácie] (Gualdo, Dell'Anna, 2004, s. 25).

V záujme toho, aby sa politici prihovárali bežnému občanovi jazykom „ľahkým na pochopenie“, jazykový prejav zjednodušujú, prispôsobujú reči ľudu, zároveň ho však zatraktívňujú metaforickým transferom jednoduchých slov z bežnej slovnej zásoby do roviny „politckej špecializácie“. Nasvedčuje tomu aj dominancia konatívno-fatickej funkcie jazyka, pod ktorou sa šikovne ukrýva stratégia presvedčania a nadviazania priameho kontaktu s poslucháčom (pozri Antonelli, 2017).

4. ŠPORT AKO ZDROJOVÁ OBLASŤ POLITICKEJ METAFORY

POLITIKA JE ŠPORTOVÝ ZÁPAS

Z polemicko-konfrontačnej podstaty politického jazyka vyplýva, že má veľa styčných bodov predovšetkým s takými spoločenskými oblasťami, v ktorých dominuje zápas, boj o prvenstvo či prestíž. Terminologicky sa tak v širokom rozsahu zblízuje so športom, ktorý je schopný funkčne generovať stylistickú expresivitu politického diškurzu. Veľká popularita a celospoločenský dosah športu v Taliansku viedli k tomu, že jazyk športu sa vyprofiloval na autonómny odborný jazyk. Jeho terminologická sústava disponuje radom technicizmov, ktoré jazykovým transferom zásobujú aj iné žánre, politický v prvom rade, čo je dané tým, že v oboch oblastiach ide o súťaženie, boj o prvenstvo.

2 Adjektívny sufix *-ese* má pejoratívnu významovú konotáciu, ktorá posúva bázové slovo do oblasti stylisticky príznačných slov. Termínom *politichese* sa označujú nezrozumiteľné a obsahovo prázdne prejavy.

Oblíbenou parabolou politického jazyka sa stala športová metafora *zona Cesarini*, nosiaca meno talianskeho futbalového reprezentanta, ktorý v zápase s Maďarskom roku 1931 v poslednej chvíli vsietil rozhodujúci víťazný gól. Meno Renata Cesariniho vošlo do dnes veľmi produktívnej frazémy, ktorá znamená „na poslednú chvíľu“, „v hodine dvanástej“ [tal. appena in tempo]. Na diachronickej lexikálnej osi je v synonymickom postavení s klasickým latinským adverbialným výrazom *in extremis* (v krajnej, extrémnej chvíli), ktorý zo stredovekého kanonického práva prenikol do bežného jazyka. Súbežne na diachronickej osi obidvoma spôsobmi možno vypovedať o niečom, čo sa deje v krajnej chvíli. Sú rovnako frekventované, jeden má patinu starobylosti, druhý razí novotou.

Il presidente del Senato, Pietro Grasso, è fiducioso su un'intesa circa le riforme. "Auspicio sempre l'intesa anche in zona Cesarini." [Predseda senátu Pietro Grassi verí v dohodu týkajúcu sa reforiem. „Vždy túžim po dohode, aj na poslednú chvíľu.“]
(www.informazione.it/18/09/2015)

„Una rivale ancora più grande, Merrill Lynch, viene salvata per un pelo svendendola in extremis alla Bank of America, che la paga la metà di quel che valeva un anno fa.“ [Ešte väčší rival, Merrill Lynch, sa na poslednú chvíľu zachráni predajom banke Bank of America, ktorá jej zaplatí polovicu z hodnoty spreď roka.]
(Linguaggi specialistici dell'italiano, s. 392)

K dvom uvedeným výrazom sa radia aj ich moderné synonymické varianty (opäť z futbalovej terminológie): *salvarsi in angolo* (zachrániť sa v rohu) a *salvarsi in corner*³ s nefukčne pôsobiacim anglicizmom v pozícii príslovkového určenia.

Silvio Berlusconi svoj pompézny vstup do politiky z pozície mediálneho a futbalového magnáta ohlásil v posledný deň roku 1994 športovým sloganom *scendere in campo* (vojsť na ihrisko). I v tomto prípade máme dočinenia s klasickým výrazom, avšak Berlusconi mu dal nový náboj, z ktorého cítiť prepojenie mocenských ambícií so skúsenosťami futbalového a mediálneho magnáta. Talianski lingvisti (pozri napr. Antonelli, 2017) práve tento výraz označujú ako prelomový, zreteľne oddelujúci fázu tradičného intelektuálneho politického slovníka tzv. Prvej republiky od marketingových komunikačných stratégií tzv. Druhej republiky. Výraz sa stal natoľko populárny, že zaznamenal významovú extenziu, označujúcu politickú akčnosť a iniciatívnosť *in toto*.

„Quando ho deciso di scendere in campo, io mi sono separato mentalmente dalle mie aziende.“ [Keď som sa rozhodol vojsť na ihrisko, psychicky som sa odlúčil od svojich firiem.]
(www.cinquantamila.corriere.it)

3 Boj, polemiky a vrenie na pozadí aktuálne prebiehajúceho procesu internacionalizácie politického jazyka P. Trifone (2010) výstižne nazval bojom Dávida s Goliášom a u G.L. Beccariu (2002, 2008) prienik a všadeprítomnosť **anglicizmov** podnietili otázku: *Ma ora parliamo itangliano?* [A to už vari rozprávame anglotaliansky?].

POLITICKÁ STRANA JE ŠPORTOVÝ TÍM

Politickí funkcionári s obľubou prirovnávajú politické strany (*partiti politici*) k športovým klubom (*le squadre*), apelujúc na kolektívneho ducha a tímovú prácu. V osemdesiatych rokoch dvadsiateho storočia sa v politickom diškurze objavilo verbo-nominálne spojenie, tvorené tranzitívnym slovesom *fare* a priamym predmetom *squadra* [*fare squadra* — tvoriť tím]. Syntagma, ktorá má už sama osebe silný konotatívny význam, zvykne emocionálny náboj ďalej umocniť reduplikáciou sémanticky determinujúceho člena (*fare squadra squadra*). Diaforická reduplikácia (v taliančine veľmi produktívny štylistický prostriedok tvorby superlatívnych adjektív typu *grande grande*, *dolce dolce* a pod.) dodáva komunikátu emocionálnejší pragmatický účinok, ktorým emitent-politik vysielá odkaz o svojom silnom (skutočnom alebo predstieranom) kolektívnom cítení.

Do rovnakej zdrojovej oblasti spadá i kompozitum *uomo squadra* založené na juxtapozícii dvoch substantív: *uomo* (muž) + *squadra* (družstvo, tím). V roku 1984 vniklo do talianskeho slovníka ako domáca náhrada za anglickú neadaptovanú výpožičku *leader, leadership*. Výraz má pomerne vysokú symbolickú hodnotu, pretože adherentne označuje osobnosť schopnú determinovať chod vecí v rámci určitej sociálnej skupiny a zároveň sa pre ňu obetovať.

„*Il leader che faceva squadra, il laico mai scivolato nel laicismo, lo statista attento agli scenari internazionali.*“ [Líder, ktorý tvoril mužstvo, laik, ktorý nikdy neupadol do laickosti, štátnik vnímavý k medzinárodným scenárom.]
(*Il Giornale*, 16. 1. 2008, s. 15)

Takto charakterizoval Bettina Craxiho politik Roberto Formigoni (pozn. autora).

POLITIKA JE NEFÉROVÝ SPÔSOB BOJA

Zo samotnej konfrontačnej podstaty politiky logicky vyplýva, že politický diškurz musí disponovať lexikou na označenie neférového spôsobu boja. Dominantnou zdrojovou oblasťou sú športové pravidlá.

Politický atak, ostrý slovný výpad na hranici slušnosti, si našiel analógiu so slovným spojením *entrare a gamba tesa*, ktorý vychádza z definície futbalových pravidiel a terminologicky označuje nedovolené prišliapnutie nohy protihráča (slangovo šlapák). Sémantická hodnota výrazu v politickom jazyku varíruje na rozhraní neutrálnejšie ladeného denotátu, ktorý pomenováva energické, rúzne jednanie (*modi diretti, spicci*), až po agresívne a neférové spôsoby komunikácie na hranici slušnosti (*modi pericolosi*).

„*Non credo che la decisione sia stata presa in solitudine, perché è un atto grave. La nostra risposta è in atto, con forme di protesta e di denuncia di questo intervento a gamba tesa.*“ [Neverím, že rozhodnutie bolo prijaté v tichosti, pretože je to vážny akt. Naša reakcia bude formou protestu, formou obžaloby tohto neférového zásahu.]
(*Repubblica.it*, 11. 12. 2014)

Z pravidiel boxu spomeňme výraz *colpi bassi* (údery pod pás), ktorý sa pre jeho internacionálnu popularitu radí k metaforickým univerzáliám. Z dôvodu vysokej produktivity v tvorení ustálených slovných spojení sa treba pristaviť pri substantíve *colpo*, čo je v taliančine polysémantický výraz označujúci ranu, úder, výstrel, zásah, ale aj dojem. Zároveň to je aj vysoko produktívna zložka pri vytváraní ustálených slovných spojení v akejkoľvek oblasti (často v spojeniach kalkovaných z francúzštiny). Z hľadiska transferu športovej terminológie do politického jazyka je relevantné spojenie *c. di testa* (šport. *hlavička*), ktoré v prenesenom význame označuje nerozvážne konanie, až pochabosť.

K ďalším výrazom označujúcim tvrdý spôsob politického boja patrí *marcare stretto* (z francúzskeho *marquer* = označiť, opečiatkovať a adjektíva v adverbálnom použití *stretto* = tesný). Pôvodne ide o taktiku nekompromisnej osobnej obrany, pri ktorej sa hráč doslova „zakvačí do súperá“. V politickom transfere sa ním vyjadruje prísna kontrola zo strany politických subjektov (napríklad parlamentná opozícia a vládna koalícia).

„Il governo continua a marcare stretto il Parlamento per far arrivare in porto sana e salva la manovra politica.“ [Vláda naďalej robí silný nátlak na Parlament, aby tak dovidela do úspešného konca politický manéver.]

(Telegiornale 11. 11. 2017)

S dávkou irónie na označenie podielu menšinových strán a ich predstaviteľov na výkone moci sa s obľubou používa **metafora s pejoratívnou konotáciou** *partito/politico di Serie B* (druholigová strana/politik) ako opozitum prvoligovej strany či politika (*partito/politico di Serie A*).

Do sémantického poľa pejoratívnych metafor patrí aj výraz *panchinari* — derivát báze substantíva *panchina* (v šport. terminológii lavica náhradníkov alebo strieďačka) a agensového denominálneho sufixu *-aro*, pejoratívne pomenujúceho osoby vykonávajúce zvláštnu činnosť, odvodenú od významu báze slova (*panchino* = hráči/pren. politici z lavice náhradníkov, čiže druhotriedni politici).

Športový technicizmus *catenaccio* (závora), označujúci slávnu taliansku obrannú stratégiu hry, sa v politickom slovníku často používa ako invariabilná adjektívna zložka juxta pozičných kompozít⁴ typu *decreto catenaccio*, *legge catenaccio*, *provvedimento catenaccio* či *contratto catenaccio*, čomu v slovenskej politickej terminológii zodpovedajú nominálne syntagmy *nepriestrelný* alebo *nepriedušný* (dekrét, zákon, opatrenie, zmluva). Uvedené spojenia sa stávajú nositeľmi adherentnej pejoratívnej štylistickej hodnoty, ak sa nimi pomenávajú nevýhodné zmluvy (zákony, dekréty a pod.) prijaté *ad hoc* zo zisťných dôvodov. Vo všeobecnejšom význame sa *catenaccio* objavuje aj ako determinujúci člen slovesa *fare* vo výraze *fare catenaccio* (zaujať obranné stanovisko). Napríklad v odborárskom jazyku sa takto zvykne charakterizovať odmietavý postoj zamestnávateľov, ktorí nie sú ochotní komunikovať s predstaviteľmi odborov.

Fenoménu nezaradeného poslanca, respektíve poslanca, ktorý nehlasuje v súlade s direktívami svojho poslaneckého klubu, v talianskom diškurze zodpovedá syntagma

4 V súčasnej taliančine ide o mimoriadne produktívne prostriedky jazykovej ekonomizácie.

battitore libero (voľný stopér), t. j. poslanec, ktorý si zachováva autonómiu v rozhodovaní, a to aj na úkor straníckej disciplíny. Zdrojovou oblasťou termínu je opäť obranný systém hry, pri ktorom je stopérovi ponechaný pomerne veľký manévrovací priestor (*libero*).

Do rovnakého sémantického poľa patria aj spojenia, ktoré nevychádzajú zo športovej, ale z vojenskej oblasti. Na doplnenie synonymickej mozaiky si ich na tomto mieste dovoľujeme uviesť: *franco tiratore* (voľný ostreľovač) a *libero cacciatore* (partizán, bojovník). Výrazy majú pôvod v nemeckom *Freikorps*, čo boli oddiely pozostávajúce z ostreľovačov v prvej svetovej vojne. Analógia medzi vojnovým partizánčením a partizánčením na pôde parlamentu je tu evidentná.

„*La Boschi era perplessa, era convinta che la maggioranza aveva i numeri per resistere al rischio dei franchi tiratori.*“ [Boschiová bola v rozpakoch, bola presvedčená, že väčšina (parlamentná) disponuje dostatočným počtom (hlasov) potrebným k tomu, aby odolala hrozbe nezaradených poslancov.]

(www.espresso.repubblica.it/plus/articoli/2015/05/07)

Cyklistická terminológia prepožičala politickému jazyku spojenie *andare a ruota libera* (ísť na voľnobeh). V prenesenom význame ide o pomenovanie situácie, kedy sa politik rozhodne dať voľný priebeh vlastným názorom (nedáva si servítku pred ústa) a kedy otvorene rozpráva o pomeroch v strane, t. j. porušuje stranícku disciplínu.

„*Deluso dall'esperienza dentro il Palazzo, l'ex sottosegretario all'Economia racconta a ruota libera tutte le incomprensioni e i passi falsi del ministero più discusso.*“ [Sklamáný skúsenosťou bývalý tajomník ministerstva hospodárstva otvorene rozpráva o omyloch a chybných krokoch najdiskutovanejšieho ministerstva.]

(*Corriere della Sera*, 9. 1. 2016)

Fenómén politického naddiehania, oportunistického striedania politických strán či *prevracania kabátov* vystihuje originálne slovné spojenie z tanečnej terminológie *giro di valzer*⁵ (dosl. valčková otočka) s dvoma významovými konotáciami: a) krátka ľúbostná avantúra; b) striedanie politických spojenectiev. Jeho modernejšie a exotickejšie vyznievajúce synonymum *giro di lambada* (pozri Trifone, 2010, s. 254) potvrdzuje, že slovná zásoba taliančiny neupadá do kliše, naopak, je schopná inovácie často aj najneočakávanejšími analógiami.

5 Aurom výrazu bol r. 1902 nemecký kancelár von Bulow, ktorého znepokojovalo politické zblížovanie sa Talianska a Francúzska v otázke Tripolisu (Líbye): „Un marito non deve prendersela se una volta tanto la moglie balla con un altro un innocente giro di valzer; l'importante è che non si lasci rapire“. [Manžel sa nesmie nahnevať, ak si manželka občas s niekým zatancuje nevinný valčík. Dôležité je, aby sa nenechala uniesť]. (<http://dizionari.corriere.it/dizionario-modi-di-dire>)

5. ZDRAVIE A CHOROBA AKO ZDROJOVÁ OBLASŤ POLITICKEJ METAFORY

Metafory budované na podobnosti medzi stanovením diagnózy, operatívnymi zákrokmi či liečebnými postupmi v medicíne sa priam núkajú k vytváraniu analógie s opatreniami v politike. A presná lekárska terminológia, zasadená do patrične ideologizovanej politickej debaty, sa stáva plodnou súčasťou politického jazyka.

Choroba a zdravie sú dva zdroje metafory: choroba vymedzuje abstraktného referenta v podobe politickej (a s ňou úzko súvisiacej) hospodárskej krízy, zdravie navodzuje zasa predstavu zdravého národa, hospodárskej prosperity či politickej suverenity. V zdrojovej doméne zdravie-choroba je v taliančine citelný vplyv medzinárodného politického diškurzu: častým používaním konotatívny náboj medicínskej metafory výrazne oslabil.

Grécizmus *emorragia* ako masívne krvácanie vedúce k strate vedomia sa spočiatku v prenesenom význame začal používať v medzivojnovom období v súvislosti s masovým úbytkom rezerv zlata a ich následným presunom do zahraničia (*emorragia d'oro*). V politickom jazyku sa pojmová intenzia determinovaného slova (*emorragia*) rozšírila aplikáciou sémanticky determinujúceho prívlastku. Napr. *e. di voti* = úbytok preferenčných hlasov, *e. di consensi* = strata politickej podpory, *e. di deputati* = hromadný odchod poslancov z poslaneckého klubu.

Anglicizmus *bypass* (obtok, obchvat, operatívne obídenie chorého riečiska) s referenciou prenesenou na oblasť informačných zdrojov (*bypass delle informazioni*) odkazuje na nedostatočný prísun informácií, ktorý treba operatívne korigovať (podobne ako pri cievej nepriechodnosti). V súčasnej taliančine sa rozšíril tiež morfológicky adaptovaný verbálny variant *bypassare* (napr.: *bypassare una domanda* — vyhnúť sa otázke; *bypassare l'opposizione* — obísť opozíciu).

Prísny opatreniam na ozdravenie hospodárstva zodpovedajú drastické liečebné kúry (*drastiche cure economiche*). Stav hlbokkej politickej krízy sa prirovnáva k politickej kóme (*coma politico*). Radikálne riešenia problémov v politike sa prirovnávajú k cisárskemu rezu (*taglio cesareo*), zákrokom pomocou skalpela (*colpo di bisturi*) alebo šokovej terapii (*terapia d'urto*).

Dlhová kríza Portugalska, Talianska, Grécka a Španielska (akronymum *Pigs*) sa v oblasti jazyka odrazila aplikáciou slovného spojenia negatívna nákaza (*contagio negativo*), vyžadujúceho opatrenia na ozdravenie štátneho rozpočtu (*risanamento del bilancio dello Stato*). Neologické opozitum *contagio positivo* naopak pomenúva pozitívne trendy v ekonomike.

„*I Pigs ora attraggono i capitali: è partito il contagio positivo.*“ [Pigs priťahujú kapitál: spustila sa pozitívna nákaza.]

(www.repubblica.it/01/30/2013)

„*Così come c'è un contagio negativo quando le cose vanno male, così c'è un contagio positivo quando le cose vanno bene (...).*“ [Tak ako existuje negatívna nákaza, keď sa veciam nedarí, tak je tu aj pozitívna nákaza, keď sa veciam darí (...)] (Autorom výroku je prezident Európskej centrálnej banky Mario Draghi, pozn. autora).

(www.lintellettualeedissidente.it/01/13/2013)

6. ZOOLOGIA AKO ZDROJOVÁ OBLASŤ POLITICKEJ METAFORY

Aj výpožičky zo zoológie sú v talianskom politickom slovníku veľmi produktívne. Mnohé z nich majú pôvod v americkom politickom diškurze, do taliančiny prenikli ako funkčné výpožičky. V neskoršej evolučnej etape z nich vznikli pomenúvacie metafory s prevalenciou denotatívnej funkcie.

Politik s oklieštenými právomocami asocjuje predstavu chromej kačky — *anatra zoppa*. Ide o kalk epiteta *lame duck*, ktoré v americkej geopolitickej realite označuje obdobie medzi voľbou prezidenta a jeho reálnym nástupom do funkcie. V talianskom politickom diškurze sa výraz významovo zúžil na označenie starostu alebo primátora mesta, ktorý v mestskom zastupiteľstve nemá majoritnú podporu poslancov.

Politický kandidát, ktorý sa v priebehu volebnej kampane vzdá kandidatúry v prospech stranického lídra, sa nazýva *candidato civetta* (kandidát-volavka). Substantívum *civetta* (kuvik) vo funkcii invariabilného adjektíva je vysokoproduktívny výraz na vytváranie obrazných analógií, ktorými sa zastiera, kamufluje skutočnosť (napr.: *autocivetta* policajná hliadka, *notizia civetta* správa sondujúca verejnú mienku, *emendamento-civetta* legislatívne opatrenie mapujúce reakcie parlamentných strán, *prezzo civetta* uvádzacia cena lákajúca zákazníkov). Zdrojovou oblasťou týchto analógií je poľovníctvo, kde sa *civetta* používa ako návnada pri love iných vtákov.

Cani sciolti (kalk „vypustení psi“) odkazuje na poslancov, ktorí sa neriadia politikou vlastnej strany a v parlamente hlasujú podľa svojej hlavy (aj prospechu). Aproximativným štylisticky neutrálnym slovenským ekvivalentom je pozícia *nezaradeného poslanca* (pozri aj vyššie spomínané spojenia *battitore libero*, *franco tiratore*, *libero cacciatore*).

„*Sono sempre stato un cane sciolto. Ho fatto la guerra e ho combattuto la Polverini quando voleva chiudere l'ospedale e non ho guardato di che partito fosse.*“ [Vždy som bol nezávislý. Bojoval som s Polveriniovou, keď chcela zatvoriť nemocnicu a nehládel som na to, z ktorej je strany.] (Vyhlásenie starostu mesta Ammatrice Sergia Pirozziho na otázku, prečo kandiduje ako nezávislý kandidát, pozn. autora).
(www.affariitaliani.it/politica/06/12/2017)

Uhýbavá a nečitateľná politika našla funkčnú analógiu s úskokmi prepelice (*salto della quaglia*), unikajúcej nebezpečenstvu skákaním zo strany na stranu. Ide o ironické označenie oportunistickej stratégie, sledujúcej získať momentálny prospech dohodami s ideologicky vzdialenými stranami, uzavretými *ad hoc*, aj za cenu porušenia tradičných spolenectiev.

„*Io sono un fiorentino vero, non uno che fa il salto della quaglia come Lamberto Dini. Voglio curare Firenze come si merita e non sono in vendita.*“ [Ja som pravý Florenčan, nie taký ako Lamberto Dini, ktorý poskakuje ako prepelica. Chcem sa starať o Florenciu tak, ako si to zaslúži. A nie som predajný.] (Prirovnanie bývalého primátora Florencie a neskôr talianskeho premiéra Mattea Renziho, pozn. autora).
(www.espresso.repubblica.it/palazzo/2009/04/02)

Politické strany sa rady označujú hyperbolickými epitetami, ktoré majú vyjadrovať ich silu, rozhodnosť, neprekonateľnosť. Pre kresťanskú demokraciu (Pdi) sa zaužívala antonomázia Biela veľryba (*Balena bianca*) s alúziou mocnej a neuloviteľnej veľryby z románu Moby Dick. V reakcii na patologický odpor skupiny politikov, obávajúcich sa návratu Kresťanskej demokracie na politickú scénu, vznikol neologizmus z medicínskej oblasti „*cetaceofobia bianca*“ (chorobná fóbia z bielej veľryby, t. j. Kresťanskej demokracie).

V sedemdesiatych rokoch minulého storočia sa elitárski kresťanskí funkcionári zasa radi prirovnávali k vyšľachteným koňom (*cavalli di razza*). Táto metafora označuje vysokopostaveného politika predurčeného na vykonávanie najdôležitejších straníckych a inštitucionálnych funkcií. Vznikla ako narážka na neúspešnú voľbu dvoch kresťanskodemokratických politikov na pozíciu tajomníka strany.

„*La DC ha due cavalli di razza, Fanfani e Moro, ma ha deciso di non farli correre.*“ [Kresťanská demokracia má dva vyšľachtené kone, Fanfaniho a Mora, ale rozhodla sa nepostaviť ich na štart.]

(<http://www.linkiesta.it/it/blog-post/2016/02/26/>)

Taliančina disponuje bohato vypracovanou slovnou zásobou z oblasti trestného práva. Napríklad na označenie utajeného zdroja informácií sa ustáilo hneď niekoľko metaforizovaných termínov s pevným sémantickým ohraničením: *talpa* (krtko), *corvo* (havran) a *gola profonda* (kalk z anglického *deep throat* — „hlboké hrdlo“).

Talpa a *corvo* označujú platených informátorov, prípadne infiltrovaných agentov z prostredia tajných služieb, ktorí v anonymite donášajú a udávajú svoje okolie. Apeľatívum *talpa* v obraznom použití sa vyskytuje aj v hovorovom jazyku, kde označuje uzavretého, egoistického človeka, nejaviaceho záujem o veci, ktoré sa ho netýkajú.

„*Giovanni Falcone doveva tornare a Palermo con un aereo speciale noleggiato dai servizi. Si sospetta che una talpa abbia informato Cosa Nostra anche sul rinvio.*“ [Giovanni Falcone sa mal do Palerma vrátiť špeciálnym lietadlom prenajatým od tajných služieb. Je tu podozrenie, že informátor dal správu Cosa Nostre aj o odklade letu.] (Mafia Album di Cosa Nostra, s. 188)

K týmto dvom termínom sa sémanticky približuje aj slovné spojenie *gola profonda*, aktuálne a produktívne, kvôli čomu ho na tomto mieste uvádzame (i keď nepatrí do zdrojovej oblasti zoológie). *Gola profonda* (kalk z anglického *deep throat*) označuje informátora, či už anonymného, alebo verejne známeho, ktorý spolupracuje s justíciou pri odhalovaní mechanizmu moci, klientelizmu či zločinu. Jeho vznik sa spája s aférou Watergate, ktorá viedla k demisii Richarda Nixona. Tlač takto označovala tajného agenta, ktorého informácie podané novinárom vyvolali politický škandál. V posledných dvadsiatich rokoch sa výraznými exponentmi tohto termínu v Taliansku stali mafiánski bossovia, tzv. *latitanti*, ktorí po dlhoročnom ukrývaní sa pred spravodlivosťou porušili zákon mlčanlivosti (*omertà*) a pristúpili na spoluprácu s talianskou justíciou.

„Alla polizia avrebbe telefonato ieri mattina il solito anonimo, una gola profonda che sta aiutando da qualche giorno gli inquirenti nelle loro indagini.“ [Na políciu údajne zatelefonoval včera ráno zvyčajný anonym, ktorý už niekoľko dní pomáha vyšetrovateľom pri vyšetrovaní.]
(Telegiornale 12. 8. 2017)

7. AUTORSKÉ NEOLOGIZMY A PRECEDENTNÉ VÝROKY POLITIKOV

Trvalé miesto v politickom diškurze zaujali metaforizované výroky, pripisované konkrétnym politikom alebo novinárom. Ide o výrazy vlastné idiolektu ich autorov, v ktorom sa odzrkadľujú nielen etnolingvistické a etnokultúrne osobitosti, ale aj ich dlhodobé sociálne a politické orientácie (pozri Dulebová, 2016). Na účely nášho príspevku sme vybrali také novotvary, ktoré možno definovať ako národné alebo internacionálne precedentné výrazy. V politickom diškurze dostali názov *key symbols* a ich pragmatickou funkciou je pomocou simplicítnych jazykových symbolov a emocionálno-expresívnych jazykových prostriedkov ovládnuť a zmanipulovať verejnú mienku (pozri Lasswell a kol., 1966).

Girnth (2002) klasifikuje kľúčové slová politiky na základe ich hodnotiaceho príznaku na *mirandá*, čiže slová zasluhujúce si obdiv, a ich sémantický náprotivok *antimirandá*. K prvým patria tradičné pojmy ako *pace* (mier), *democrazia* (demokracia), *libertà* (sloboda), *prosperità* (blahobyť). Z talianskeho politického diškurzu obdobia tzv. Druhej talianskej republiky sem môžeme zaradiť aj slogany namierené proti korupcii a mafii, ako napríklad *politica di mani pulite* (politika čistých rúk), *anticorruzione*, *lotta anti-mafia* (boj proti mafii). Z tradičných *antimirand* spomeňme *dittatura*, *fascismo*, *purga politica* (politická čistka), zo súčasných zasa *fundamentalismo*, *estremismo*, *carrierismo*, *pressappochismo* (nedbalosť, lajdáctvo), *corruzione*, *mafia* alebo neologické deriváty tvorené suffixoidom *-poli*, ktoré poukazujú na rozsiahle korupčné škandály v tom-ktorom sektore: *Tangentopoli* (úplatkársky škandál verejných činiteľov), *Bancopoli* (úplatkársky škandál vo finančnom sektore), *Calcioipoli* (úplatkársky škandál v talianskej futbalovej lige), *Vallettopoli* (úplatkársky škandál v šoubiznise).

V kontexte talianskeho geopolitického priestoru k autorským metaforám, nabádajúcim na **politickú ústretovosť**, politický kompromis a zblížovanie politických subjektov (podľa Girnthovej klasifikácie ich možno zaradiť medzi *mirandá*), sa radí Mussoliniho výraz z raného politického pôsobenia *colpo di spugna* (doslova „fah špongiou“ = aproximatívny významový ekvivalent slovenského výrazu *zачаť od čistého stola*). *Duce* ním nabádal, aby sa z kolektívnej politickej pamäti vymazali urážky a aby sa zabudlo na príkoria.

Dvojnásobný taliansky premiér Aldo Moro⁶ vniesol do politického diškurzu slávny oxymoron *convergenze parallele*⁷. Na kontrastnom efekte zo spojenia dvoch vzájomne

6 Kresťansko-demokratický líder, ktorého roku 1978 uniesla a zavraždila extrémistická ľavicová organizácia Brigate Rosse.

7 *Convergenze parallele* sú emblematickým výrazom intelektuálneho politického slovníka tzv. Prvej republiky. Jeho protipólom z obdobia Druhej republiky je vyššie spomínaný Berlusconiho výraz *scendere in campo*.

OPEN ACCESS

sa vylučujúcich pojmov (paralelné línie sa nemôžu zbehnúť) je vyjadrené úsilie o hľadanie historického kompromisu a politického zblíženia dvoch ideologicky nesúrodých strán: Kresťanskej demokracie a Komunistickej strany Talianska.

Aldovi Morovi sa pripisuje aj autorstvo slovného spojenia *strategia dell'attenzione* (stratégia pozornosti) v zmysle nadviazania korektných vzťahov v oblasti sociálnej politiky, a to aj medzi ideologicky protikladnými stranami.

Alcide De Gasperimu, jednému z otcov Talianskej republiky a zároveň strojcovi koncepcie európskej integrácie, sa pripisuje autorstvo výrazu *notabili*. Referentom tohto substantivizovaného adjektíva sú významné a vplyvné osobnosti politického a hospodárskeho života. Autor ním vyjadroval túžbu, aby sa politika zakladala výlučne na integrácii a spolupráci uznávaných odborníkov, hoci aj z menšinových strán. Výraz postupne nadobudol aj ironický odtieň (*notabile* ako *big boss*).

Z ďalších precedenčných výrokov modernej talianskej politiky spomeňme Craxiho hyperbolický výraz *decisionismo* (neochvejná rozhodnosť). Tento substantiválny derivát vznikol na báze nemeckej teoreticko-filozofickej koncepcie prisudzujúcej rozhodnému postoju absolútnu hodnotu (nem. *dezisionismus*), často aj na úkor argumentov a faktov. Sémantická hodnota derivačného sufixu *-ismo* v talianskom politickom slovníku býva skôr negatívna, odkazujúca na autoritárske spôsoby vládnutia (*comunismo*, *stalinismo*, *bolshevismo*, *fascismo*, *meiarismo*) alebo na neetické spôsoby presadzovania moci (*lobbismo*, *abusivismo*, *carrierismo*). Samozrejme, platnosť tohto tvrdenia sa nedá zovšeobecňovať, pretože konečný význam derivátu ovplyvňuje sémantika bazového slova. V kontexte talianskej politiky osemdesiatych rokov minulého storočia Craxiho *decisionismo* dostal skôr pozitívny význam, pretože rozhodnosť postoja zabezpečila Taliansku silné postavenie v oblasti zahraničnej politiky.

Politický komentátor Pietro Nenni uvádza v príhovore⁸ pri príležitosti sedemdesiateho výročia založenia Socialistickej strany Talianska (PSI) výraz *stanza dei bottoni* (doslovne miestnosť tlačidiel) s alúziou na imaginárnu centralizovanú halu s množstvom ovládacích tlačidiel. Slovenským ekvivalentom je miestnosť, v ktorej sa *poťahujú mocenské páky*.

Ekvivalentom pevného jadra politickej strany je *zoccolo duro*: autor výroku poslanec A. Occhetto tak nazval silnú voličskú základňu Komunistickej strany Talianska (Pci). *Zoccolo* je polysémantické slovo (kopyto, drevák, podstavec, nános, sediment). V politickej interpretácii etymologicky vychádza z posledne menovaného geologického termínu, označujúceho pevnú usadeninu, na ktorej sa vrstvia ďalšie nánosy, avšak už odlišného tektonického aspektu a s deformačnými zmenami. V rozšírenom význame táto nominálna syntagma označuje základňu akejkoľvek sociálnej skupiny, jej najvernejšiu časť, najodolnejšiu voči evolučným zmenám.

8 „Da ciò, il problema di chi presiederà alla politica di piano, di chi sarà *nella stanza dei bottoni*, ora che con l'accrescersi delle prerogative dello Stato nel campo economico i bottoni sono enormemente aumentati di influenza e di numero“. [S tým sa musí vysporiadať ten, kto bude usmerňovať chod politiky, kto bude v „centralizovanej miestnosti“, obzvlášť teraz, keď so vzostupom výsadných práv štátu v hospodárskej oblasti sa tlačidlá enormne zvýšili počtom aj vplyvom.]

8. ZÁVER

Politika ako metafora je postavená na zvláštnej manipulácii s významom slov v politickom jazyku. O taliančine platí, že je celá metaforizovaná. Metafora ako kráľovná trópov v danom románskom jazyku okrem estetickej funkcie v umeleckých textoch má ako pútavý osviežujúci prostriedok dávne zastúpenie aj v netradičnom prostredí odborných textov, čo platí najmä pre jazykové prejavy politikov.

Dosah politického jazyka na bežnú komunikáciu je pritom veľmi silný. Svedčia o tom aj štatistické ukazovatele, podľa ktorých 10 % všetkých neologizmov pochádza z jazyka politikov (pozri Trifone, 2010). Z jeho zacielenia logicky vyplýva, že jednako musí byť blízky bežnému jazyku, keďže je určený čo najširšiemu publiku, jednako sa od neho musí odlišovať odbornou zameranosťou. Následkom toho sa jazyk politikov prezentuje zaujímavými novinkami v komunikačnej oblasti.

V našom príspevku sme prioritne sledovali jazykové aspekty politického diškurzu. Vychádzali sme z moderných výskumných trendov súčasnej talianskej lingvistiky, kde sa zvláštna pozornosť sústreďuje na oblasť sémantiky, a to najmä na proces transferu termínov z bežnej lexiky do politického diškurzu a na proces neosémantizácie významov, ktoré z rôznych iných jazykových oblastí, vybavených konsolidovanou odbornou terminológiou, prúdia do politiky. Emblematickým príkladom takéhoto vzájomného zblížovania je migrácia pojmov zo športového jazyka do jazyka politického, teda dvoch oblastí, ktoré majú výrazný spoločný prienik v podobe osobitého zastúpenia emotívnej a konatívnej funkcie jazyka. Súčasný trend v jazyku politikov je okrem toho silne ovplyvnený rýchlym a úsporným spôsobom komunikácie v masmediálnych prostriedkoch, a sú to práve metafory, ktoré výrazne pomáhajú vyplňať prázdne miesta v oblasti politickej terminológie a zároveň redukujú zložitost politických prejavov, prispievajúc k ich jazykovej ekonomizácii a inovácii.

Dvojnásobnosť ako charakteristická črta jazyka politikov má zasa za následok to, že vplyvom rôznej konotácie, v závislosti od meniaceho sa politického zoskupenia, sú jedny a tie isté slová použité raz pozitívne, inokedy negatívne. To predstavuje záťaž na pozorovateľa, ktorý sa musí neustále vyrovnávať so zmenami a aktualizovanými použitiami slov.

LITERATÚRA

- ANTONELLI, G. (2017): *Volgare eloquenza: Come le parole hanno paralizzato la politica*. Bari: Gius. Latera & figli.
- BECCARIA, G. L. (2002): *Italiano Antico e Nuovo*. Milano: Garzanti Libri s.p.a.
- BECCARIA, G. L. (2008): *Per difesa e per amore*. Milano: Garzanti Libri s.p.a.
- CAVALLARO, F. (1992): *Mafia Album di Cosa Nostra*. Milano: Rizzoli.
- DULEBOVÁ, I. (2016): Idiolekt Putina ako zdroj precedentných výrazov súčasného ruského politického diškurzu. In: R. ŠTEFANČÍK (eds.), *Jazyk a politika. Na pomedzí lingvistiky a politológie*. Bratislava: Fakulta aplikovaných jazykov Ekonomická univerzita, s. 104–117.
- GABRIELLI, A. — PIVETTI, P. (1996): *Parlare e scrivere meglio. Guida pratica alla conoscenza e all'uso corretto della lingua italiana*. Selezione dal Reader's Digest: Milano.
- GIRNTH, H. (2002): *Sprache und Sprachwendung in der Politik*. Tübingen: Max Niemeyer Verlag.
- GUALDO, R., DELL'ANNA, M. V. (2004): *La faconda repubblica. La lingua della politica in Italia (1992–1994)*. Lecce: Pietro Manni s.r.l.

- GUALDO, R. — TELVE, S. (2011): *Linguaggi specialistici dell'italiano*. Roma: Carocci editore.
- CHILTON, P. (2004): *Analysing Political Discourse*. Theory and practise. London and New York: Routledge Taylor and Francis Group.
- CHILTON, P. — SCHAFFER, C. (1997): Discourse and politics. In: T. VAN DIJK (ed.), *Discourse as Social Interaction*. Vol. 2. London: Sage, 206–31.
- LAKOFF, G. — JOHNSON, M. (1980): *Metaphors We Live By*. Chicago: The University of Chicago Press.
- LASSWELL H. a kol.: (1966): *Language of Politics*. *Studies in Quantitative Semantics*. Cambridge, Massachusetts: Massachusetts Institute of Technology.
- LIŠKOVÁ, D. (2016): Metafora v nemeckých hospodárskych printových médiách a úskalia pri preklade. In: R. ŠTEFANČÍK (ed.), *Jazyk a politika. Na pomedzí lingvistiky a politológie*. Bratislava: Fakulta aplikovaných jazykov Ekonomická univerzita, s. 195–207.
- MUSOLFF, A. (2004): *Metaphor and Political Discourse*. Analogical Reasoning in Debates about Europe. New York: Palgrave Macmillan.
- ORWELL, G. (1969): Politics and the English language. In: W. F. BOLTON — D. CRYSTAL (eds.), *The English Language Vol. 2: Essays by Linguists and Men of Letters, 1858–1964*. Cambridge: Cambridge University Press, s. 217–19.
- SHAPIRO, M. J. (1981): *Language and Political Understanding*. New Haven, CT: Yale University Press.
- SCHIEITHAUER, R. (2007): Metaphors in election night television coverage in Britain, the United States and Germany. In: A. FETZER — G. A. LAUERBACH (eds.), *Political Discourse in the media*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, s. 75–109
- SCHIFFRIN, D. — TANNEN, D. — HAMILTON, H. E. (eds.) (2001): *The Handbook of Discourse Analysis*. Malden, MA: Blackwell.
- SCHIFFRIN, D. — TANNEN, D. — HAMILTON, H. E. (eds.) (2005): *The Handbook of Discourse Analysis*. Malden, MA: Blackwell.
- TRIFONE, P. (2010): *Lingua e identità. Una storia sociale dell'italiano a cura di Pietro Trifone*. Roma: Carocci editore, S.p.A.
- VAN DIJK, T. A. (2005): Critical Discourse Analysis. In: D. SCHIFFRIN — D. TANNEN — H. E. HAMILTON (eds.), *The Handbook of Discourse Analysis*. Malden, MA: Blackwell. s. 362–371.
- Wilson, J. (2001): Political Discourse. In: D. SCHIFFRIN — D. TANNEN — H. E. HAMILTON (eds.), *The Handbook of Discourse Analysis*. Malden, MA: Blackwell. s. 398–415.

INTERNETOVÉ ZDROJE, NOVINY A ČASOPISY

- www.cinquantamila.corriere.it
- www.dagospia.com
- www.repubblica.it
- <http://dizionari.corriere.it/dizionario-modi-dire>
- <http://legaldictionary.lawin.org>
- <http://www.linkiesta.it>
- www.informazione.it
- www.cronacadiretta.it
- www.ilgazzettino.it
- www.lintellettualeedissidente.it
- www.affariitaliani.it
- www.espresso.repubblica.it
- www.treccani.it
- www.dizionari.corriere.it
- Corriere della Sera, La Repubblica, Messaggero, Pravda, Telegiornale Rai.it, Il Giornale